GROOTOUDERS VOOR HET KLIMAAT

Een leefbare wereld
voor onze kleinkinderen

Op weg naar duurzaam sparen en beleggen

Noodzakelijke informatie: **lees dit eerst**

De bedoeling van deze gids is je te informeren over de duurzame aspecten van sparen en beleggen. De verstrekte informatie betreft geen beleggingsadvies, en zeker geen persoonlijk beleggingsadvies, hoogstens enkele algemene wegwijzers. De auteurs en vzw Grootouders voor het Klimaat zijn niet verantwoordelijk voor wat je met de informatie doet, noch voor de eventuele gevolgen van je beleggingsbeslissingen (waaronder beleggingsresultaten), zelfs indien je die zou baseren op informatie in deze gids. Deze gids heeft geen voorspellende waarde en geeft geen enkele garantie m.b.t. het financieel rendement noch het duurzame karakter van beleggingen.

onze centen

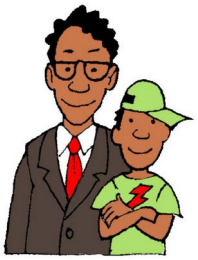

hun toekomst

Praktische gids met tips en informatie over duurzaam sparen en beleggen in het kader van de campagne "Onze spaarcenten voor hun toekomst" van Grootouders voor het Klimaat vzw (www.grootoudersvoorhetklimaat.be).

De redactie was in handen van Frans De Clerck, ambassadeur van de Grootouders voor het Klimaat en Luc Mariën (onderzoek en kernredactie), Guy De Koninck en Inge Wallays.

Alle opmerkingen zijn welkom op onzecenten@gvhk.be.

Mortsel, december 2022.

Inhoudsopgave

0 Voorwoord 5
1 Inleiding 6
1.1 Waarom deze gids? 6
1.2 Wat is ons doel? 6
1.3 Hoe bereiken we dat? 6
1.4 Welke resultaten kun je halen? 7
2 Essentiële begrippen 9
2.1 Waartoe dient gespaard en belegd geld? 9
2.2 Rol van de financiële instellingen 10
2.3 Wat is duurzaam sparen en beleggen? 10
2.4 Risico, rendement en duurzaamheid 11
3 Het bredere plaatje 12
3.1 De transitie 12
3.2 Groen, bruin en grijs 12
4 Begin bij jezelf 14
Criteria voor je spaargeld en beleggingen 14
Positieve criteria 15
Negatieve criteria 15
Engagement en Divestment 15
Breng je financiële situatie in kaart 16
5 Hoe kan ik het kaf van het koren scheiden en wie of wat kan mij daarbij helpen? 17
5.1 De reglementering over duurzaamheid 17
Taxonomie 17
SFDR 17
MIFID 18
CSRD 18
Vooruitzichten 18
5.2 Duurzaamheidslabels voor financiële producten 18
België (Febelfin) 18
Buitenland 18
5.3 Duurzaamheidsscores voor banken 19
Fairfin, de BankWijzer en de Campagne “Move Your Money” 19
Andere duurzaamheidsscores voor banken 19
5.4 Je eigen analyse van individuele bedrijven en organisaties 20
5.5 Voorbeeldprojecten van banken 20
6 Welke spaar- en beleggingsproducten kunnen we als duurzaam beschouwen? 22
6.1 Spaar- en termijnrekeningen 22
6.2 Beleggings- en pensioenfondsen 22
6.3 Spaarverzekeringsproducten 23

6.4 Vermogensbeheer....23
6.5 Beleggingen in of leningen aan duurzame, maatschappelijk relevante organisaties of bedrijven....23
6.6 Schenkingen....23
7 Hoe ga je nu verder?....24
8 Tot slot....25
9 Bijkomende informatie....26
10 Werkschrift....27
10.1 Werkblad 1 (Waarden, Doelen en Soorten beleggingen, investeringen en inzet). .27
10.2 Werkblad 2 (Duurzame doelen - "wat ik wil")....30
10.3 Werkblad 3 (Niet-duurzame doelen - "wat ik niet wil")....30
10.4 Werkblad 4 (Mijn huidig sparen en beleggen)....31
10.5 Werkblad 5 (drie voorbeelden)....32
Voorbeeld 1 (vermogen van 50 000 € of minder)....32
Voorbeeld 2 (vermogen rond 150 000 €)....33
Voorbeeld 3 (vermogen rond 300 000 € of meer)....34

Meer bronnen:

In ons volledige basisdossier lees je de basis van de campagne Onzecenten. Misschien heb je ook iets aan het samenvattende persdossier.

Voor deze gids verzamelden we extra-informatie over FairFin, de Bankwijzer en de campagne Move Your Money in dit document. We vroegen aan een aantal banken naar voorbeeldprojecten. Hun antwoord lees je in dit document.

© Grootouders voor het Klimaat vzw | Kerkstraat 58 2640 Mortsel | 0753.407.116 rpr Antwerpen | Perscontact: pers@gvhk.be

onze centen

hun toekomst

Campagnesite:
onzecenten.be

E-mailadres campagne:
onzecenten@gvhk.be

Website van Grootouders voor het Klimaat vzw:
grootoudersvoorhetklimaat.be

Illustratie voorblad: © Karolina Grabowka, bewerkt (publiek domein via pexels)
Overige illustraties: © pdb & grootoudersvoorhetklimaat

0 Voorwoord

Soms word ik bevangen door radeloosheid. De klimaatopwarming, het verlies aan biodiversiteit, de lucht- en watervervuiling. Het is allemaal zo bedreigend, niet zozeer voor mij, maar wel voor mijn kleinkinderen. Wat zal er van hen geworden over 10, 20, 30 jaar als ik er niet meer ben? Zal de wereld die we hen nalaten nog leefbaar zijn?

Als ik die vragen stel overweegt het gevoel dat ik als individu zo weinig kan doen om die wereld leefbaar te houden. Totdat ik mij realiseer dat ik wel iets kan doen, dat we als grootouders een verschil kunnen maken. Voor ieder van ons slechts een heel klein verschil, maar als alles opgeteld wordt maakt het een groot verschil.

Waar kunnen we een verschil maken? In de politiek natuurlijk. Want daar moet het uiteindelijk gebeuren. We moeten de politici wakker schudden zodat ze de maatregelen nemen die ertoe doen. We kunnen en moeten onze stem laten horen in de politiek.

In de bankwereld. Daar weegt onze stem zelfs zwaarder want grootouders hebben ook meestal meer vermogen dan de jongere generaties. Die stem kunnen we gebruiken om de banken te dwingen hun kredietverlening af te stemmen op de noden van het milieu. Hoe we dat kunnen doen wordt duidelijk gemaakt in deze wonderlijke Gids "Op weg naar duurzaam sparen en beleggen".

Paul De Grauwe
prof. London School of Economics and Political Science
emeritus KULeuven
ambassadeur van Grootouders voor het Klimaat
21 februari 2023

1 Inleiding

1.1 Waarom deze gids?

Deze gids is een stap in de campagne Onze spaarcenten voor hún toekomst van Grootouders voor het Klimaat.

"Vlaanderen raakt niet op koers om klimaatdoelstelling te halen" kopt De Standaard op 24 oktober 2022. "We are on a highway to climate hell with our foot still on the accelerator" zegt António Guterres, secretaris-generaal van de Verenigde Naties, op 7 november 2022 bij de opening van de klimaatconferentie (COP27) in Egypte.

Deze uitspraken laten zien dat de campagne meer dan ooit zin heeft. Ze richt zich tot de 55-plussers, de overheid en de financiële sector. We willen mensen er beter bewust van maken dat het vermogen dat banken, pensioenkassen, verzekeringsmaatschappijen en dergelijke voor hen beheren, voor duurzame doeleinden ingezet kan worden. De klimaat- en biodiversiteitscrisis maakt dat extreem belangrijk en dringend. De campagne laat zien dat niet iedereen even vermogend is, maar dat er in het totaal veel (spaar)geld beschikbaar is.

We hopen dat deze gids een nuttig hulpmiddel is om het goed en duurzaam te (laten) opbrengen, zodat je gemakkelijker je weg kunt vinden om waardevol en duurzaam te sparen en te beleggen.

We danken iedereen voor de vele vragen die ons gesteld werden. Proficiat om je zoektocht te willen verrijken met deze gids. Het terrein van duurzaam sparen en beleggen werd de laatste jaren enorm uitgebreid en neemt nog steeds toe. Duurzaamheid is meer dan ooit een noodzaak, een levensbelangrijke zaak voor ons en wie na ons komt en de wereld waarin wij en zij zullen leven.

1.2 Wat is ons doel?

Wij zijn ervan overtuigd dat we vooruitgang kunnen boeken voor het klimaat en voor onze levenskwaliteit als we elk apart maar ook samen inspanningen doen om de projecten en bedrijven te verduurzamen die dankzij ons geld gefinancierd worden. Relevante argumenten en treffende cijfers vindt u in ons basisdossier van maart 2021.

We mikken op een dubbel doel. We willen dat duurzame initiatieven meer financiële kansen krijgen. We willen ook dat duurzaamheid en transparantie hoog op de agenda van alle banken en de hele financiële wereld komen.

1.3 Hoe bereiken we dat?

Eerst en vooral: blijf wakker. Je geld ligt niet meer onder je matras en op je twee oren slapen brengt niets op. Dus, ga aan de slag en boek stap voor stap resultaten die ertoe doen.

In deze Gids en in het Werkschrift (achteraan in deze gids, zie vanaf deel 10 p. 27), vind je overzichtelijke schema's en suggesties waarmee je de waarden en doelstellingen in kaart kunt brengen die jij zelf belangrijk vindt. Ook een schema om je huidige financiële situatie in kaart te brengen. Het Werkschrift bevat ook enkele concrete voorbeelden van hoe je je financies kan herschikken naar meer duurzaamheid. Raadpleeg je bank, verzekeringsinstelling of pensioenfonds om noodzakelijke informatie te krijgen. Spreek hen aan, vraag naar hun duurzaamheidsgehalte en breng de uitgangspunten en verwachtingen ter sprake die je gerespecteerd wil zien.

Doorheen de hele gids en speciaal in het laatste deel Bijkomende informatie p.26, kan je vele tips vinden, waar meer informatie beschikbaar is. In het bijzonder willen we verwijzen naar de Duurzaam Beleggen Academy (DBA). Bekijk de blogs, volg de DBA webinars en events en als je je nog verder wilt bekwamen volg dan de betalende 'DBA e-learning', een online opleiding over duurzaam sparen en beleggen.

Duurzaam Beleggen Academy is een onafhankelijk initiatief van Siem De Ruijter (coördinator en lector aan de hogeschool UCLeuvenLimburg) en Jasper Vekeman (journalist economie en financiën).

1.4 Welke resultaten kun je halen?

Met de informatie uit deze gids, samen met de oefeningen die je met behulp van deze Gids kan doen, willen we je effectief op weg zetten naar duurzaam sparen en beleggen. Je kan nieuwe duurzame investeringen ontdekken die je kunt gebruiken bij een herschikking van je spaargeld en je beleggingen. Je kan finaal een fraai, evenwichtig boeket samenstellen waarbij duurzaamheid, risico en rendement zijn afgewogen en waarbij je onderdelen kan herschikken wanneer nodig.

Zoals je een huis naar jouw smaak inricht, zo zullen je eigen waarden ook als richtsnoer dienen bij het inrichten van je financieel vermogen, klein of groot. Deze gids neemt je stapsgewijs mee om dit doel en deze resultaten te bereiken.

Wat deze gids *niet* doet is je concreet beleggingsadvies geven. Dat zou haaks staan op het feit dat duurzaam beleggen en sparen voortdurend in beweging is. Het is nodig is dat je je concrete beslissingen baseert op een zo correct mogelijke inschatting van de concrete risico's, rendement, kosten, duurzaamheidsaspecten en andere gevolgen. Dat kan deze gids niet in jouw plaats doen.

Deze gids wil je vooral op weg zetten om informatie te verzamelen, pittige vragen te stellen en te vergelijken. Zo helpt hij je om te beslissen, om te kiezen en om je spaargeld en beleggingen met aandacht en kennis van zaken op te volgen. Vergeet niet dat de financiële wereld snel verandert en dat het aangewezen is om, met hulp van deze Gids en de volgende edities ervan, die veranderingen en het risico op nieuwe veranderingen mee te nemen in je overwegingen.

Doe het nu, want uitstel is vaak afstel en wij hebben geen tijd te verliezen om broodnodige veranderingen te realiseren waar veel geld voor nodig is. Spreek erover met vrienden en kennissen, zo begint de sneeuwbal te rollen.

Jij beslist waarvoor je geld wordt gebruikt of niet wordt gebruikt. Bij iedere spaar- en beleggingsbeslissing die je neemt, is het verstandig je af te vragen of je weet wat er met je geld gebeurt. Kan je dat niet onmiddellijk achterhalen, stel dan de vraag aan je bank. Indien er op die vraag geen helder antwoord komt, kan je er vragen bij stellen of je wel duurzaam aan het investeren bent.

Je bent dus een belangrijke pion. Meer nog, je zit aan het stuur want het gaat om jouw geld. Daarom is het belangrijk om bij jezelf te beginnen. En als vele anderen dat ook doen, kunnen wij ook grote schepen doen keren.

2 Essentiële begrippen

2.1 Waartoe dient gespaard en belegd geld?

Sparen betekent dat je structureel geld opzij zet om het later te gebruiken.

Je kunt sparen in een sok, onder de matras of in een spaarvarken maar meestal doe je dat op een spaarrekening bij een bank. In de volksmond ***staat*** spaargeld op een spaarrekening, het ***ligt*** bij de bank. Is dat ook zo?

Nee, de bank gebruikt dat geld voornamelijk om kredieten te verlenen aan bedrijven, particulieren of overheden.

Het verschil tussen de intresten die de bank ontvangt op de kredieten en leningen, en de interesten die de bank betaalt op de spaargelden, dient voor het dekken van de kosten van de bank en voor een winstmarge.

De klant kan soepel over zijn spaargeld beschikken. Je spaargeld aanvullen of spaargeld afhalen gaat gemakkelijk.

Als je je geld langer kunt missen en als je meer rendement wil halen of meer risico wil nemen, dan kun je **beleggen**. Beleggen gaat gepaard met kosten, waaronder instap- en uitstapkosten. Beleggen doe je daarom best alleen met geld dat je minstens 5 jaar of langer kan missen.

Je kan je geld beleggen door ***obligaties*** of ***aandelen*** van bedrijven te kopen. Bij een **obligatie** leen je je geld uit aan het bedrijf voor een welbepaalde tijd, tegen een welbepaalde rente. Obligaties zijn verhandelbaar op obligatiemarkten tegen de daar en dan geldende prijs. De terugbetaling van een obligatie is wel vastgelegd maar is zeker niet gegarandeerd. Want een bedrijf kan failliet gaan en zelfs staatsobligaties kunnen afgewaardeerd worden.

Bij een **aandeel** investeer je geld in een bedrijf en word je er mede-eigenaar, ***aandeelhouder***, van. Als het goed gaat met het bedrijf, kan een deel van de winst aan de aandeelhouders worden uitgekeerd. Als het slecht gaat met het bedrijf, deel je als mede-eigenaar ook mee in de klappen. Bijvoorbeeld doordat je geen of minder winstuitkeringen krijgt. Bij het faillissement van een bedrijf verliezen de aandeelhouders meestal hun inleg.

Aandelen kunnen ook verhandeld worden, onder meer op de beurs. Stijgingen of dalingen in de waarde van een aandeel zijn afhankelijk van vraag en aanbod van het aandeel. De eigenaars en de aandeelhouders kunnen ook bij het verkopen van hun aandelen aanzienlijke winsten of verliezen maken.

Je kan ook beleggen door in een **beleggingsfonds** te stappen. Dat is een beleggingsportefeuille die samengesteld is door een fondsbeheerder. In een fonds wordt jouw inbreng samengevoegd met die van andere beleggers om op die manier een goed gespreide portefeuille samen te stellen. Zelf ben je eigenaar van een stukje van de portefeuille. Een fonds kan investeren in aandelen, obligaties, vastgoed, grondstoffen, andere fondsen en nog veel meer.

Zowel spaargeld, afkomstig van banken, als beleggingen, afkomstig uit obligaties of aandelen, helpen mensen met projecten of bedrijven om hun activiteiten op te starten of uit te bouwen.

2.2 Rol van de financiële instellingen

Het geheel van alle spaargelden, die door spaarders aan een bank worden toevertrouwd, gaan als het ware *in één pot*. Voor banken die in meer landen spaargelden beheren, kan zo'n pot behoorlijk oplopen. Het is vanuit die *pot* dat de bank een waaier aan kredieten en leningen verstrekt en beheert.

De bank zelf is hier dus een vitale medespeler. Het is de bank die de spaargelden en de kredieten beheert. De bank draagt mee de risico's en de verantwoordelijkheden die daarbij komen kijken. Boekhoudkundig bekeken, staan de spaargelden op het passief van de balans van de bank en de kredieten op het actief. Dit impliceert dat een spaarder geen rechtstreekse impact heeft op wat de bank doet met zijn spaargeld.

Bij beleggen ligt dat fundamenteel anders. Hier zijn allerlei variaties mogelijk. Soms komen banken of andere financiële instellingen er gewoon niet aan te pas. Bijvoorbeeld als de belegger rechtstreeks in aandelen of obligaties belegt. Hij koopt dan via de beurs of direct van particuliere eigenaars of van vennootschappen die aandelen of obligaties uitgeven. Het kan ook dat je belegt via een instelling, die los staat van je eigen bank. In de meeste gevallen spelen financiële instellingen een actieve rol als bemiddelaar of facilitator tussen de klant en het beleggingsproduct.

2.3 Wat is duurzaam sparen en beleggen?

Duurzaam sparen en beleggen (ook wel **maatschappelijk verantwoord** of **ethisch** genoemd) is een vorm van sparen en beleggen waarbij je niet alleen het risico en het rendement tegenover elkaar afweegt, maar ook rekening houdt met het effect op de levenskwaliteit van mens en omgeving. Van het geld dat je ter beschikking stelt van een onderneming of een project, verwacht je niet alleen dat je geldsom groeit of opbrengt, maar je voelt je ook betrokken bij de bedrijfsvoering van het project of de onderneming waarin je belegt en je kijkt daarbij ook naar de gevolgen die de bedrijfsvoering heeft op de samenleving of de natuur. Met name kun je eisen dat de bedrijfsvoering, en dus je geld, helpt bij de aanpak van de wereldwijde klimaat- en biodiversiteitscrisis.

In de financiële wereld wordt duurzaamheid vaak vereenzelvigd met de het letterwoord ESG, een afkorting voor de Engelse termen ***Environmental***, ***Social*** en ***Governance***, meestal vertaald als milieu, sociaal beleid en goed bestuur. De tabel bevat een bloemlezing van concrete ESG-criteria.

Voorbeelden van ESG-criteria		
E	**S**	**G**
Afvalbeheer	Arbeidsvoorwaarden	Verloning van bestuurders
Biodiversiteit	Betrokkenheid van werknemers	Link met politieke partijen
CO_2-uitstoot	Databeheer en privacy	Lobbyen
Energie-efficiëntie	Diversiteit	Omkoping en corruptie
Klimaatverandering	Mensenrechten	Regeling voor klokkenluiders
Lucht- en watervervuiling	Relaties met de gemeenschap	Samenstelling Raad ven Bestuur
Ontbossing	Tevredenheid van klanten	Transparantie

2.4 Risico, rendement en duurzaamheid

Bij "klassiek" sparen en beleggen, dus zonder je zorgen te maken over de samenleving of over duurzaamheid, zijn het financieel ***rendement*** en het ***risico*** de belangrijkste elementen waarmee je rekening houdt. Rendement is de opbrengst van je belegging. Risico is de kans dat het misloopt en je je hele belegging of een deel ervan kwijtraakt. Wie geen of weinig risico wil lopen, zal tevreden moeten zijn met een laag rendement, meestal zelfs lager dan de inflatie. Dat betekent dat de werkelijke waarde van je belegging dan op termijn vermindert. Wie mikt op een hoog rendement, zal bereid moeten zijn om een hoger risico te lopen. Elk moet voor zich die afweging maken en je bank is verplicht om dat ook samen met jou te doen bij het bespreken van je 'beleggersprofiel'.

Omdat we in deze gids specifiek ***duurzaamheid*** willen uitlichten, gaan we op de aspecten ***risico*** en ***financieel rendement*** niet uitgebreid in. Dat betekent helemaal niet dat die aspecten minder spelen bij duurzaam sparen en beleggen. Het is niet omdat je je geld op een duurzame manier gespaard of belegd hebt, dat je geen financieel risico loopt.

Over het rendement van duurzame fondsen kan in het algemeen gezegd worden dat duurzame en traditionele fondsen een vergelijkbaar rendement bieden (zie het stuk Duurzaam beleggen brengt evenveel op bij de Duurzaam Beleggen Academy – DBA).

Over risico en rendement kun je elders informatie vinden, bijvoorbeeld op de website wikifin.be, die verzorgd wordt door het FSMA, dit is de federale overheidsdienst verantwoordelijk voor de financiële markten en diensten (fsma.be) (Financial Services and Markets Authority). Deze website bevat uitgebreide en betrouwbare informatie.

3 Het bredere plaatje

Deze gids is absoluut niet de plaats om uitgebreid in te gaan op het bredere plaatje van de klimaatverandering en de sociale en mondiale dimensies ervan. Maar het is toch goed dat we het er even over hebben.

3.1 De transitie

Als België zijn verantwoordelijkheid wil nemen in de wereldwijde klimaatcrisis, dan zijn veranderingen nodig op zeer veel vlakken. Voorrang geven aan duurzame verplaatsingen, de natuur veel meer respecteren, de industrie diepgaand transformeren, de landbouw veel milieuvriendelijker maken, voorrang geven aan hernieuwbare energie en zoveel meer. De brochure Samen versnellen. Oplossingen voor een eerlijk klimaatbeleid (september 2022) van de Bond Beter Leefmilieu biedt een bondig en toch zeer goed uitgewerkt overzicht van wat er nodig en mogelijk is in Vlaanderen.

De transitie is een proces in stappen. Grote en snelle stappen zijn nodig, maar het kan niet allemaal in één dag. De transitie heeft ook een uitgesproken sociale kant. Een rijke samenleving is niet goed bezig als grote groepen mensen in slecht geïsoleerde huizen wonen, omdat ze zich niets beters kunnen veroorloven. Over de mondiale kant van de zaak hebben we het dan nog niet.

3.2 Groen, bruin en grijs

In geschriften of debatten over het klimaat worden regelmatig kleuren gebruikt, als een hulpmiddel om eenvoudig weer te geven wat men wil zeggen. Groen is alles wat in de lijn ligt van de klimaatdoelstellingen. Wat groen is, moet versterkt en verder uitgebouwd worden en moet ook financieel aangemoedigd worden. Bruin is alles wat moet gestopt of afgebouwd worden. Wat bruin is, dient ontmoedigd of verboden worden. Een duidelijk onderscheid tussen groen en bruin is vaak hard nodig om te weten waar het naartoe moet met onze economie en ons leven.

Naast groen en bruin is er ook grijs. Grijs staat voor zaken die we nog voor een tijd moeten tolereren, of we nu willen of niet. Zolang de transitie bezig is, de komende decennia dus, is er onvermijdelijk ook een grijze economie.

Natuurlijk is het absoluut geen goede klimaatstrategie te veel grijs al te gemakkelijk te aanvaarden. Want dan komen we er nooit.

Neem het voorbeeld van fossiele brandstoffen. Het grootste deel van de Belgische bedrijven draait vooralsnog op fossiele energie en vele huishoudens kunnen nog niet zonder fossiele brandstoffen voor de wagen, in de keuken en voor de verwarming. Dat banken in deze grijze economie een rol spelen, valt dus te begrijpen en is onvermijdelijk en zelfs noodzakelijk.

Het is daarbij natuurlijk maar de vraag of wij als beleggers die bezorgd zijn over het klimaat, onze centen op deze bedrijven moeten inzetten. Wij kunnen ook kiezen voor

banken die enkel duurzame projecten en bedrijven financieren en enkel duurzaam beleggen.

Fossiele brandstoffen hebben ook een bruine variant, zoals nieuwe olieontginningen, teerzandolie, *fracking* (dat is olie- of gaswinning uit schaliegesteente) of olie en gas uit Antarctica. Alle activiteiten in deze branche stroken niet met scenario's die de gemiddelde opwarming van de aarde beperken tot 1,5°C. Banken die hier financieel bij betrokken zijn, zitten de omschakeling in de weg en financieren de klimaatchaos. Ze verhinderen de transitie naar een veilige, duurzame toekomst. Op bankingonclimatechaos.org kun je daarover onderzoeksgegevens vinden en heldere grafieken, bijeengebracht door een internationaal team van verschillende organisaties.

In de realiteit is het niet altijd eenvoudig een onderscheid te maken tussen groen, grijs en bruin. Ook bij banken ligt dit onderscheid niet altijd voor de hand. Er is ook ***greenwashing***: bedrijven doen zich al eens groener voor dan ze zijn. Banken merken dat de vraag naar duurzaam sparen en beleggen stijgt, dus willen ze zich graag groen profileren.

4 Begin bij jezelf

Geld 'opzij zetten' kan op veel manieren. Die zijn niet alleen financieel-technisch maar hebben ook te maken met hoe je in het leven staat en wat er voor jou toe doet. Ook je levensomstandigheden (zoals jong, oud, arm, rijk), je behoeften en dromen spelen mee. Daarenboven is het essentieel dat jouw sparen en beleggen in lijn zijn met je eigen waarden en je visie over ontwikkelingen in de maatschappij. Het is niet gezond om met je ene been stevig in je waarden te staan en het andere been een richting te laten uitgaan die je niet wenst.

Hoe kun je met je persoonlijke waarden een uitgesproken visie op maatschappelijke vraagstukken ontwikkelen die je dan omzet in concrete acties? Hoe kun je je financiële middelen gebruiken om de daad bij het woord te voegen?

Criteria voor je spaargeld en beleggingen

Jij kunt kiezen wie jouw geld wel of niet mag gebruiken. Dat is natuurlijk heel persoonlijk. Het zal je niet verbazen dat wij als Grootouders voor het Klimaat voor onze kleinkinderen een duurzame samenleving willen die de draagkracht van de planeet respecteert en overheden die een sociaal en rechtvaardig klimaatbeleid voeren dat de meest kwetsbare bevolkingsgroepen en landen ondersteunt bij hun ontwikkeling in de klimaattransitie. Een veel voorkomende uitdrukking daarvan zijn de 17 duurzame ontwikkelingsdoelen van de Verenigde Naties, de zogeheten SDG's[1], die tegen 2030 gerealiseerd moeten zijn.

1 SDG: Duurzameontwikkelingsdoelstellingen

De 17 SDG's en de 169 onderliggende meer gedetailleerde doelen bieden veel inspiratie voor doelen die je zelf wil nastreven.

Door hun acties en keuzes dragen overheden, bedrijven en burgers bij tot de positieve of negatieve ontwikkeling. Door hun kredieten en diensten aan burgers, bedrijven en overheden dragen ook financiële instellingen daartoe bij. Omdat ze daarvoor jouw geld nodig hebben, kan jij mee controleren en sturen waar onze wereld naartoe gaat. Tenminste als zij over hun kredietverlening en hun investeringen heldere informatie verstrekken. Soms moet je daarvoor wat aandringen, want de cultuur van transparant communiceren begint nu pas ingang te vinden.

De tabel in Werkblad 1 (Waarden, Doelen en Soorten beleggingen, investeringen en inzet) (zie 10.1 op p.27) is bedoeld om inspiratie te geven om je eigen waarden te specificeren en de maatschappelijke ontwikkelingen te verwoorden die je voorkeur hebben. Ga met de tabel aan de slag. Duid de onderdelen in de tabel aan die je bijzonder aanspreken en voeg vooral ook je eigen ideeën onderaan in de tabel toe.

Positieve criteria

Zijn er een of meer duurzame doelen waar jij je spaargeld in de eerste plaats voor wil inzetten? We zien steeds meer voorbeelden van projecten, ondernemingen en overheden die aan een betere, toekomstvaste samenleving willen bijdragen en zich specifiek aan een van deze duurzame doelstellingen verbinden. Ken je er zo? Dan wil je ze waarschijnlijk op een van de manieren die we verder beschrijven ook financieel helpen en steunen.

In Werkblad 2 (Duurzame doelen - "wat ik wil") (zie 10.2 op p.30) staan enkele duurzame doelen. Vul gerust aan, want het gaat om “wat ik wil”.

Negatieve criteria

Wat we niet willen is alles wat de duurzame toekomst in de weg staat. Ook in deze categorie kun jij kiezen wat voor jou en je kleinkinderen het belangrijkste is. Je vindt een lijst in het Werkblad 3 (zie 10.3 op p. 30) : “wat ik niet wil”.

Engagement en Divestment

Naast de positieve en negatieve criteria zoals besproken hierboven zal je ook horen praten over **engagement**. Dat gaat niet over het engagement dat jij als belegger neemt door op zoek te gaan naar duurzame beleggingen. Maar als belegger kan jij (of de instelling die jou vertegenwoordigt) van het bedrijf waarin je belegt een engagement vragen. Je hebt immers door aandeelhouder te zijn een stem op de algemene vergadering, je kan vragen stellen, je kan het bedrijf in bepaalde richting sturen (zoals ze laten beloven dat ze tegen 2035 fossielvrij zijn). Het bedrijf neemt dan tegenover zijn aandeelhouders het engagement om daarmee tegen de vooropgestelde datum in orde te zijn. De in oorsprong Nederlandse organisatie ***Follow this*** (follow-this.org) past deze aanpak toe bij steeds meer bedrijven uit de olie- en gassector.

Indien het bedrijf niets doet of geen significante stappen onderneemt in de gewenste richting of als je ziet dat het van kwaad naar erger gaat, dan kan je beslissen om helemaal niet meer in het bedrijf te investeren. Dat heet dan **divestment**. Voor fossiele brandstof is er een wereldwijde divestment-beweging. Ze ontstond bij het Noorse pensioenfonds en de ***Rockefeller Foundation***. De beweging zweert iedere belegging in fossiele brandstoffen af.

De keuze om geld te verstrekken aan bedrijven en overheden ligt bij jezelf. Als je je geld toevertrouwt aan een financiële instelling, maakt die de keuzes. De financiële instelling kiezen die bij jouw keuzes past is dan ook een evidente verantwoordelijkheid.

Breng je financiële situatie in kaart

In de volgende stap ga je aan het werk met Werkblad 4 (Mijn huidig sparen en beleggen) (zie 10.4 op p.31). De bedoeling is een overzicht te maken van je huidige financiële middelen. Je kunt daarbij ook aanduiden in welke mate ze duurzaam en volgens jouw waardenpatroon kunnen worden gespaard, belegd of geïnvesteerd.

Je hebt wellicht gemerkt dat het je niet steeds duidelijk is in welke mate je spaargeld duurzaam en volgens jouw waardenpatroon wordt belegd en geïnvesteerd. Dan ben je klaar voor de volgende stap. In hoofdstuk 5 behandelen we een reeks informatiebronnen die misschien van pas kunnen komen op je zoektocht. In hoofdstuk 6 gaan we dieper in op duurzame spaar- en beleggingsproducten.

5 Hoe kan ik het kaf van het koren scheiden en wie of wat kan mij daarbij helpen?

Je kunt te rade gaan bij je levenspartner, vrienden of kennissen die je waarden delen. Voor professioneel advies kun je je financiële instelling raadplegen. Je moet in zo'n gesprek wel duidelijk maken welke waarden en keuzes belangrijk zijn voor jou. In onderstaande punten vermelden we enkele informatiebronnen die je verder op weg kunnen helpen.

5.1 De reglementering over duurzaamheid

De overheid biedt sinds kort enkele interessante instrumenten aan die je kunnen helpen.

Taxonomie

Europa werkt aan een **ecologische taxonomie**. Dat is een omvangrijk reguleringspakket dat je de mogelijkheid geeft alle economische activiteiten op hun ecologische duurzaamheid te beoordelen. De taxonomie onderscheidt zes doelen:

- vermindering (mitigatie) van de klimaatverandering
- aanpassing (adaptatie) aan de klimaatverandering
- kwaliteit van water en maritieme hulpbronnen
- circulaire economie
- bestrijding van vervuiling
- bescherming van biodiversiteit en ecosystemen.

Voor de eerste twee (vermindering en aanpassing) werden technische normen uitgewerkt die vanaf 2022 van toepassing zijn op alle grote bedrijven die behoren tot een honderdtal sectoren die belangrijk zijn voor de uitstoot van broeikasgassen. Die normen zullen nog evolueren. Het is de bedoeling dat ze stapsgewijs verstrengen op weg naar 2050. De regulering zal de komende jaren uitbreiden naar alle sectoren van de economie, naar de vier andere doelen en naar alle bedrijven. In de taxonomie krijgen duurzame activiteiten het label **taxonomy-aligned**.

Er wordt ook gewerkt ook aan een tweede taxonomie: de **sociale taxonomie**. Die betreft normen voor waardig werk, levensstandaard en welzijn van eindgebruikers en inclusieve en duurzame gemeenschappen.

SFDR

De Europese Commissie werkt een ander interessant initiatief uit, de *Regulation on sustainability-related disclosure in the financial services sector*, of korter: **Sustainable Finance Disclosure Regulation** (**SFDR**). Die regeling wil duidelijkheid scheppen in de wildgroei van duurzame beleggingsfondsen. Het gebruik van het label "duurzame belegging" wordt aan heel strenge voorwaarden onderworpen, volgens het **artikel 9** voor de zogenaamde *donkergroene fondsen*. Minder strenge voorwaarden gelden voor zogenaamde *lichtgroene fondsen* volgens **artikel 8**. Alle andere producten vallen onder **artikel 6,** waar geen duur-

zaam doel wordt vooropgesteld. Volledige transparantie wordt steeds opgelegd, zodat de beleggers maximaal worden geïnformeerd.

MIFID

Sinds augustus 2022 is een aangepaste Europese directieve van kracht: **Markets in Financial Instruments Directive** (MIFID) die bepaalt dat financiële instellingen verplicht zijn hun klanten expliciet naar hun voorkeur te vragen met betrekking tot duurzame beleggingen en er in hun aanbod rekening mee te houden.

CSRD

De **Corporate Sustainability Reporting Directive** (CSRD) legt de bedrijven gedetailleerde rapporteringsvoorschriften op over alle ecologische en sociale factoren die een risico vormen voor het bedrijf en over de impact van de bedrijfsactiviteiten op het milieu en de maatschappij. De regulering streeft naar conformiteit met de taxonomieregulering. De eerste verslagen worden, afhankelijk van de grootte van het bedrijf, verwacht tegen 2025 of later.

Vooruitzichten

De EU werkt nog aan andere belangrijke initiatieven, zoals het invoeren van een **EU-ecolabel** voor duurzame beleggingen en een verstrengde regulering bij de uitgave van groene **EU-obligaties** (EU green bonds) waarop burgers kunnen intekenen. Dit om greenwashing en andere misbruiken tegen te gaan.

5.2 Duurzaamheidslabels voor financiële producten

België (Febelfin)

Het meest gebruikte label in België is **Towards Sustainability**. Het werd in 2019 gecreëerd door Febelfin, de Belgische federatie van financiële instellingen. Het label wordt regelmatig bekritiseerd en beschouwd als niet erg streng. De eigen promotoren noemen het “slechts een vertrekpunt”.

Op de website towardssustainability.be kun je nagaan welke producten dit label hebben, of ze onder artikel 8 of 9 van de SFDR vallen en of ze nog beleggen in fossiele brandstoffen.

Buitenland

Het kan voorkomen dat de Belgische belegger een buitenlands label vindt op financiële producten. Drie labels blijken strenger te zijn dan Towards Sustainability op basis van de criteria *striktheid*, *transparantie* en *bestuur*: **Nordic Swan** (Scandinavië), het **FNG-label for Sustainable Investment Funds** (Duitsland, Oostenrijk en Zwitserland) en **Umweltzeichen** (Oostenrijk).

5.3 Duurzaamheidsscores voor banken

Fairfin, de BankWijzer en de Campagne "Move Your Money"

FairFin (fairfin.be) is al bijna 40 jaar actief als observator en promotor van ethisch bankieren. FairFin wil bijdragen om een nieuw financieel systeem tot stand te laten komen dat transparant, rechtvaardig en democratisch is en op die manier een hefboom wordt voor een sociale en duurzame wereld.

Het project **BankWijzer** (bankwijzer.be) werd in 2014 opgestart door FairFin samen met andere partners in het kader van het internationaal netwerk *FairFinance International* (FairFinanceguide.org). BankWijzer kent aan een aantal banken een score toe voor ethisch en duurzaam bankieren. Dat is slechts een deel van alle in België actieve banken. Elke bank krijgt deelscores voor tien criteria, waaronder klimaatverandering en biodiversiteit.

Move your Money is een gezamenlijke campagne van Hart boven Hard en FairFin, met steun van de Bond Beter Leefmilieu, de Klimaatzaak en enkele andere organisaties. Met de slogan "*Maak je geld klimaatproof*" focust de campagne op de klimaatprestaties van de belangrijkste Belgische banken. De campagne wil mensen overhalen om hun geld weg te halen van banken die onvoldoende scoren op het vlak van klimaat en duurzaamheid. Het document Move your Money Starterskit geeft praktische tips voor wie wil overstappen.

Op onze webpagina onzecenten.be kan je in dit document bijkomende Informatie vinden over Fairfin, Bankwijzer en Move your Money.

Andere duurzaamheidsscores voor banken

Meer en meer bedrijven en financiële instellingen sluiten aan bij initiatieven en samenwerkingsverbanden die streven naar een koolstofneutrale toekomst. Een voorbeeld zijn de allianties opgericht door het milieuprogramma van de Verenigde Naties, de race-to-zero-campagne:

- Net-Zero Banking Alliance (NZBA) voor banken
- Net-Zero Insurances Alliance (NZIA) voor verzekeringsmaatschappijen
- Net-Zero Asset Managers Initiative (NZAM) voor vermogensbeheerders

Het zegt veel als bedrijven of financiële instellingen daar *niet* bij zijn aangesloten.

In België hebben we de Belgian Alliance for Climate Action die in samenwerking met het WWF werkt aan controleerbare engagementen voor de reductie van de uitstoot.

Op mondiaal vlak pioniert de Global Alliance for Banking on Values (GABV), opgericht in 2009, in maatschappelijke vernieuwing van het bankwezen. In de alliantie werken 66 banken uit 40 landen samen op basis van gedeelde duurzame waarden en principes die verankerd zijn in het beleid, de praktijk en de cultuur van de instellingen. Met hun kredietverlening en investeringen stellen zij consequent het door hen beheerde geld enkel ten dienste van positieve verandering in de reële economie, sociale ontwikkeling en de bescherming van het milieu.

Zij hebben samen ca. 60 miljoen klanten, ca. 80 000 medewerkers en ca. 200 miljard $ aan middelen, inclusief het geld van beleggingsfondsen die zij beheren. Zij financieren geen voor mens en milieu schadelijke productie en commercialisatie. Belgische GABV-leden zijn ***Triodos Bank*** (mede-oprichter van GABV) en ***vdk bank***.

De GABV Leadership Academy verzorgt ook opleidingen in leiderschap en innovatie voor duurzaam en ethisch bankieren.

5.4 Je eigen analyse van individuele bedrijven en organisaties

Je kunt zelf op zoek gaan naar de duurzaamheidsscores van individuele bedrijven. Die kun je vinden bij ratingbureau's. Enkele bekende zijn:

- Ethibel (forumethibel.org)
- Refinitiv (refinitiv.com)
- Sustainalytics (sustainalytics.com)
- MSCI (msci.com)
- S&P Global (spglobal.com),

Er zijn er nog heel wat meer. Ze hebben elk hun eigen regels en criteria. De resulterende duurzaamheidsscores durven daardoor zeer verschillend uit te vallen. Soms meten ze niet eens de impact op de klimaatverandering maar andersom, de impact van de klimaatverandering op het bedrijf. Belangrijk is te weten dat al deze scorebedrijven privé zijn. Op de website vind je slechts zeer summiere informatie. Voor de meer gedetailleerde achtergrondformatie moet je betalen.

Je kunt ook zelf je eigen analyse maken van bedrijven en financiële instellingen. Op hun websites en in de media kun je heel veel informatie vinden over de duurzame doelen die ze zichzelf hebben gesteld, aan welke SDG's ze willen bijdragen en de regels die ze daartoe hanteren. Je moet die dan zelf inschatten en controleren. Pas op voor bedrijven die zich duurzamer voordoen dan ze zijn.

Zoek ook op of de bedrijven lid zijn van een duurzaam samenwerkingsverband. Er zijn er al heel wat met een netto nul (net zero) uitstootdoel. Let erop dat niet alleen de eigen uitstoot van bedrijven of banken wordt meegerekend, maar ook die van hun leveranciers en hun klanten. De meest uitgebreide definitie heet meestal *Scope 3*.

Om de duurzaamheid van je financiële instelling te bepalen kun je ook in rekening brengen aan welke bedrijven en overheden ze kredieten verleent, in welke ze zelf of voor rekening van haar klanten participaties heeft of hoe duurzaam ze stemt op de aandeelhoudersvergaderingen van die bedrijven.

5.5 Voorbeeldprojecten van banken

Ten behoeve van deze gids werden negen banken gecontacteerd, met name de 8 banken van de Bankwijzer en Crelan. Aan elk van hen werd gevraagd om een drietal bedrijven of organisaties te beschrijven waaraan ze kredieten verlenen of waarin ze investeren en die

ze naar voor schuiven als voorbeelden op het vlak van duurzaamheid en bijdrage tot een beter klimaat.

Van vier banken kregen we antwoord, namelijk Argenta, KBC, Triodos Bank en vdk bank. Het resultaat vind je in dit document. Bekijk ze als concrete voorbeelden van wat duurzaam sparen en beleggen voor deze banken betekent.

6 Welke spaar- en beleggingsproducten kunnen we als duurzaam beschouwen?

6.1 Spaar- en termijnrekeningen

Bij een spaar- of termijnrekening plaats je je geld bij een bank, die daar kredieten of leningen mee geeft. Het is dus belangrijk te weten welke kredieten de bank verstrekt. Sommige banken communiceren daar transparant over en publiceren alle relevante gegevens, andere geven alleen een paar goede voorbeelden.

Let op! Een spaar- of termijnrekening waarvan gezegd wordt dat ze bijdraagt aan een goed doel, is daarom nog geen duurzame rekening. Die kan maar duurzaam zijn als het geld dat op de rekening staat gebruikt wordt voor kredieten die het milieu, sociale of culturele projecten ten goede komen.

Wie duurzaam wil sparen, dient zijn aandacht te richten op hoe de bank het in haar geheel doet op het vlak van duurzaamheid. De bankwijzer van FairFin kan daarbij helpen. Die bankwijzer geeft echter geen in beton gegoten definitief oordeel. De bankwijzer en andere infobronnen kunnen je inspireren om de dialoog te voeren met je bank.

6.2 Beleggings- en pensioenfondsen

Duurzame beleggings- en pensioenspaarfondsen zou je moeten kunnen herkennen aan hun naam. Daar staan dan woorden of afkortingen in als 'SRI' of 'Sustainable' of 'Impact'[2]

Let op! De vlag dekt niet altijd de lading. Het is belangrijk dat je echt weet waar je geld naartoe gaat. Vraag daarom de volledige beleggingsportefeuille van de fondsen op. Alleen dan heb je er een eerlijk zicht op waar je geld in geïnvesteerd wordt.

Zelfs met zo'n volledig overzicht is het niet zo gemakkelijk om de lijst uit te pluizen. Het betreft meestal een breed spectrum van bedrijven, dikwijls verspreid over verschillende beurzen wereldwijd. Dat kan complex en tijdrovend zijn.

Gelukkig zijn er een aantal hulpmiddelen beschikbaar, zoals labels (o.m. *Towards Sustainability* en *Nordic Swan.*). Kijk ook of je fonds de SFDR-regeling volgt, die nu op Europees niveau wordt ontwikkeld (voor SFDR zie p. 17). Een fonds dat kiest voor rapportering volgens **artikel 9** van deze SFDR, krijgt strenge regels en rapportering opgelegd die de duurzaamheid aantonen. Alleen deze fondsen zullen nog de naam duurzaam mogen gebruiken. Daardoor zal je als klant, althans dat hopen wij, op termijn een vrij grote zekerheid hebben over het duurzaamheidsgehalte. Alle artikel 9-fondsen kunnen ook als impact-fondsen bestempeld worden, zoals beschreven in 6.5 op p. 23.

Fondsen die voor **artikel 8** kiezen, zijn niet formeel duurzaam, maar zetten wel specifieke duurzame stappen.

---

2 SRI: Socially Responsible Investment (Sociaal verantwoord ondernemen);
Sustainable : duurzaam.
Impact: zie het punt over 'Impact investing' in 6.5 op p. 23.

6.3 Spaarverzekeringsproducten

Aan verzekeringsproducten kunnen onderliggend beleggingen gekoppeld zijn, die dus ook al dan niet duurzaam zijn. Ook op de verzekeringsproducten kunnen SFDR-richtlijnen van toepassing zijn.

6.4 Vermogensbeheer

Soms is het handig ervoor te kiezen om aan de bank een volmacht te geven om je geld te beheren. Dat wordt dan ***vermogensbeheer*** genoemd. Dat beheer kan zowel beleggen in fondsen als in individuele aandelen of obligaties. Meestal is een aanzienlijk bedrag nodig als minimum. Ook hier is het, net als bij de beleggingsfondsen, belangrijk om de inhoud van de portefeuilles te bekijken, te weten waar je geld naartoe gaat en de labels en de toepassing van de SFDR-regeling in de gaten te houden.

6.5 Beleggingen in of leningen aan duurzame, maatschappelijk relevante organisaties of bedrijven

Je kunt ook beslissen directe steun te verlenen aan duurzame maatschappelijke organisaties, zoals alternatieve energieleveranciers, microkredietinstellingen, culturele organisaties, organisaties voor armoedebestrijding, enz. Dat kan door te investeren in hun aandelen of door hun een lening te verstrekken. Je ondersteunt dan rechtstreeks een organisatie waarin je gelooft; de analyse doe je zelf. Dat wil zeggen dat je niet kunt rekenen op de expertise van je bankier die kan nagaan of de organisatie al dan niet solide en/of winstgevend is.

Opgelet! Door aandelen of obligaties te kopen of een lening te verstrekken loop je een risico. Als het bedrijf of de organisatie over de kop gaat, kun je al je centen kwijt zijn.

Impact investing

Impact nastreven met investeringen betekent invloed uitoefenen met directe, dikwijls hoog-risico investeringen in projecten of ondernemingen. Die positieve invloed moet meetbaar zijn op het vlak van sociaal-ecologische ontwikkelingen die projecten of ondernemingen teweegbrengen. De investeerders zijn dikwijls vermogende particulieren, stichtingen of fondsen die meestal ook een financieel rendement nastreven en aanzienlijke bedragen (bv. tussen 250 000 en 1 500 000 €) kunnen inbrengen.

Een aantal van deze investeerders hebben zich recent verenigd in het Institute for Impact Finance (IF) Belgium

6.6 Schenkingen

Wanneer je zeker weet dat je het geld niet meer nodig zult hebben, kun je duurzame organisaties of initiatieven steunen door aan filantropie te doen. Je schenkt het geld dan weg aan een duurzaam doel dat je zelf kiest. Dat kan een schenking zijn of je kunt het in je testament opnemen. De hulp van een notaris kan hier handig zijn, want *gegeven is gegeven*. Schenken doe je uitsluitend met geld dat je nooit meer nodig zult hebben.

7 Hoe ga je nu verder?

Je hebt nu een idee van je eigen normen en waarden (zie werkbladen 10.1, 10.2 en 10.3, zie p. 27 tot 30). En je hebt een overzicht van je huidige financiële situatie (zie werkblad 10.4 op p. 31). Afhankelijk van je interesse en mogelijkheden, heb je minder of meer tijd besteed aan het opzoeken en uitdiepen van allerlei informatiebronnen, zoals ze aan bod komen in de punten 5 en 6 (van p. 17 tot 22). Nu ben je klaar voor de volgende stap. Je zal misschien merken dat je er niet zo'n best zicht op hebt waarvoor je geld effectief wordt gebruikt. Je kunt het best bij je bankier of financieel adviseur aankloppen voor meer informatie over de graad van duurzaamheid van je spaarproducten en beleggingen.

De volgende vragen komen misschien van pas in je gesprek met jouw bankier of in de vergelijking die je wil maken van jouw bank met andere banken op het vlak van duurzaamheid:

1. Hoe staat je bank tegenover duurzaam sparen en beleggen en wat is haar beleid om duurzaamheid te bevorderen?
2. Investeert je bank in of geeft ze kredieten aan ondernemingen of projecten in de volgende sectoren: duurzame landbouw, hernieuwbare energie, ... (vul aan met jouw prioriteiten en met de gebieden die voor jou belangrijk zijn omdat je ze niet met jouw geld wenst te financieren: voorbeelden zijn fossiele brandstoffen, tabak, wapens, industriële landbouw, ontbossing, mijnbouw, kernenergie, ...)
3. Welke financiële producten passen bij jouw verwachtingen over duurzaamheid, rendement en risico?

Het doel is om op het einde van de rit je sparen en beleggen in overeenstemming te brengen met je waarden en je visie op maatschappelijke ontwikkelingen.

Het werkschrift bevat Werkblad 5 (drie voorbeelden) (zie 10.5, p. 32). Daar zie je waar ongeveer je op het einde van de rit zou kunnen uitkomen. De drie voorbeeldtabellen zijn ingevuld met personen of gezinnen in gedachten die hebben kunnen sparen en beleggen volgens drie patronen, met name : met een totaal financieel vermogen (zonder vastgoed) van respectievelijk (tot) 50 000 euro, rond 150 000 euro en rond 300 000 euro of meer.

8 Tot slot

Duurzaam sparen en beleggen is nu mogelijk geworden voor iedereen. Dat was enkele jaren geleden anders. Er is lang gepionierd door een beperkt aantal financiële instellingen om de klanten niet alleen met kennis van zaken maar ook met concrete 'duurzame' financiële producten en diensten te helpen.

Overheden zorgden voor een wettelijk kader en meer en meer spaarders en beleggers, op zoek naar een duurzame bijdrage met hun geld, hebben een weg gevonden. Veel financiële instellingen volgen nu deze beweging. De schaalvergroting is begonnen.

Wij hopen dat deze gids u helpt om meer inzicht te krijgen in deze complexe zaak. We wensen u veel succes bij uw inspanningen om met uw sparen en beleggingen een positieve invloed te hebben op de ontwikkeling van de economie en van de samenleving met het oog op een mooie toekomst, ook voor de volgende generaties.

Met het 'werkschrift' bij de gids hopen wij u te helpen om de eerste of de volgende stappen te zetten naar een duurzaam en gezond financieel vermogen waar u trots op kan zijn.

Graag ontvingen wij uw suggesties voor volgende edities en raden wij u aan om regelmatig onze website te raadplegen, want wij houden de vinger aan de pols en zullen u blijven informeren.

Dat is mijn boodschap aan de wereld: besef dat er iets aan de hand is, doe aan zelfreflectie over onder andere onze relatie met de natuur en de impact van het hyperkapitalisme, en zoek nieuwe systemen, visies, methodes om de wereld vorm te geven. We moeten kritisch en streng zijn voor de wereld om hoopvol te kunnen zijn over de toekomst. Als we verdoofd raken door onze materiële welstand en denken dat alles goed zit, varen we blind de afgrond in.

Dirk De Wachter
psychiater, KULeuven
ambassadeur van Grootouders voor het Klimaat

9 Bijkomende informatie

Het kan nuttig zijn om je algemene kennis bij te spijkeren over de klimaatproblematiek in Vlaanderen. Daaruit kan je misschien inspiratie putten voor je financiële zoektocht. De brochure "Samen versnellen. Oplossingen voor een eerlijk klimaatbeleid (september 2022) van de Bond Beter Leefmilieu biedt een bondig, actueel en goed uitgewerkt overzicht.

Recent werd de Duurzaam Beleggen Academy opgericht door Siem de Ruijter en Jasper Vekeman. Je vindt er een schat aan hoogkwalitatieve informatie en opleidingsmogelijkheden. De betalende e-learning is een aanrader. Hij bestaat uit 11 modules.

Interessante informatie over sparen en beleggen in het algemeen kun je vinden in de boeken "Investeren in de tweede / de derde helft van je leven" van Michaël Van Droogenbroeck en Ewald Pironet.

Het boek "Duurzaam beleggen voor dummies" van Jochen Harkema en Peter Tros, waarvan de tweede druk van mei 2021 dateert, is erg actueel en interessant.

Het Ersis-rapport "Duurzaam sparen en beleggen in België. Actualisatie tot 2021 en nieuwe trends en inzichten" van Ersis – Ethibel Research on Sustainable Investments and Savings, het Federaal Instituut voor Duurzame Ontwikkeling en de Universiteit Antwerpen (September 2022) geeft het meest volledige en actuele overzicht van duurzaam sparen en beleggen in België en beschrijft ook de belangrijkste trends.

10 Werkschrift

10.1 Werkblad 1 (Waarden, Doelen en Soorten beleggingen, investeringen en inzet)

Duid aan welke waarden en maatschappelijke ontwikkelingen je het meeste aanspreken en vul aan.

Clusters van waarden	Nagestreefde maatschappelijke doelen	Soorten beleggingen, investeringen en inzet
generositeit, gulheid, empathie, respect, zorgzaamheid, behulpzaamheid, betrokkenheid, toewijding…	bevorderen van welzijn en ontwikkeling van mensen en gemeenschappen	beleggen in ondernemingen die hulp-middelen produceren voor het verstrekken van zorg, educatie, opleiding
menselijke waardigheid, rechtvaardigheid, leefbaarheid, integriteit, verantwoordelijkheid, pluriformiteit, verbonden generaties, burgerschap…	ontplooiing van het individu met inacht-neming van de noden van de maatschappij	beleggen in uitgesproken maatschappelijk georiënteerde ondernemingen en orga-nisaties
engagement, idealisme, activisme, vernieuwing, uitdaging, inzet, werkkracht, veerkracht…	maatschappijopbouw door waarden-gedreven organisaties	participeren met risicodragend kapitaal in startende- en groeibedrijven (profit en non-profit) met sociaal-ecologische doel-stellingen
levenskwaliteit, evenwicht, harmonie, trouw, stiptheid, geduld, rust, vriendschap, liefde…	culturele en niet-materiële groei die leidt tot meer welzijn van individu en maat-schappij, inclusief opleidingen, psychische en geestelijke zorg	initiëren en financieel ondersteunen van stichtingen en organisaties met schen-kingen en vrijwilligerswerk

Clusters van waarden	Nagestreefde maatschappelijke doelen	Soorten beleggingen, investeringen en inzet
vrijheid, autonomie, spontaniteit, creativiteit, authenticiteit, zelfvertrouwen, zelfontplooiing…	verbeteren van individuele levensomstandigheden, inclusief het ontwikkelen en realiseren van diverse structuren en organisaties die de vrijheid en de ontplooiing van het individu bevorderen	ijveren voor subsidies, schenkingen, en organisatie van projecten en structuren
democratie, solidariteit, verbinding, onderlinge afhankelijkheid, samenwerking, participatie…	verdiepen en uitbreiden van democratische en participatieve structuren, organiseren van verbinding en sociale krachten in de economie	financieel en op andere wijzen participeren in coöperaties, associaties, ngo's en verenigingen; meer kwalitatieve participatievormen introduceren in eigendomsstructuren van sociaal-ecologische georiënteerde ondernemingen
welvaart en welzijn, genoegen, voldoening, schoonheid, humor, passie, cultuur…	tegengaan van de gevolgen van groeiende polarisering voortkomend uit groeiende ongelijkheid, ongenoegen, onvoldaanheid, sarcasme en onmacht	terugtrekken van investeringen en beleggingen uit ondernemingen die polariseren, ongelijkheid cultiveren, concurrentie op de spits drijven, vervuiling veroorzaken, discrimineren, een dominante bestuurscultuur hebben
waarheid, correctheid, eerlijkheid, transparantie, openheid, duidelijkheid…	bevorderen van transparantie en waarachtigheid in communicatie en media	investeren in communicatiekanalen en media die positieve maatschappelijke ontwikkelingen in beeld brengen en transparantie, openheid en participatie ondersteunen
aandacht en zorg voor klimaat, biodiversiteit en belang van de natuur…	het nemen van maatregelen die bijdragen tot klimaat- en biodiversiteitsverbetering en de groeiende ongelijkheid tegengaan	investeren in ondernemingen die voorop lopen in het vinden en uitrollen van oplossingen voor de klimaatvraagstukken en die ook een sociaal beleid hebben om ongelijkheid te bestrijden

Clusters van waarden	Nagestreefde maatschappelijke doelen	Soorten beleggingen, investeringen en inzet
zorgvuldigheid, lange termijn visie, doortastend en verantwoordelijk bestuur	het verbeteren van de kwaliteit van bestuur en leiderschap met de verwezenlijking van gedragen maatschappelijke missies en visies	als burger, aandeelhouder, bestuurder, leider, initiatiefnemer of activist handelingsbekwaamheid en weerbaarheid opbouwen onder meer door het aanleggen van financiële buffers en het installeren van een deugdelijk beheer
Andere …		

10.2 Werkblad 2 (Duurzame doelen - "wat ik wil")

Wat ik wil	Mijn voorkeur
Opwekking, transport, distributie en gebruik van koolstofneutrale en hernieuwbare energiebronnen	
Vermindering van energieverbruik	
Herstel en groei van bossen	
Duurzame landbouw	
Aanpassing aan het opwarmend klimaat	
Cultuur	
Onderwijs	
Gezondheid	
Circulaire economie met een efficiënt gebruik en hergebruik van grondstoffen	
Correcte behandeling en vertegenwoordiging van werknemers	
Een eerlijke multiculturele samenleving	
Armoede en achterstelling tegengaan	
Onderzoek en ontwikkeling	
Andere:	

10.3 Werkblad 3 (Niet-duurzame doelen - "wat ik niet wil")

Wat ik niet wil	Mijn voorkeur
Gebruik van fossiele brandstoffen (petroleum, aardgas, steenkool...)	
Verlies van biodiversiteit	
Gulzig ruimtegebruik	
Afval, zwerfvuil en verontreiniging	
Plastics	
Schending van mensenrechten en sociale afspraken	
Kinderarbeid	
Productie en verkoop van wapens	
Productie en verkoop van tabak	
Productie en verkoop van verslavende middelen	
Gokken	
Andere:	

10.4 Werkblad 4 (Mijn huidig sparen en beleggen)

Categorie	Identificatie	Fin. instelling	Bedrag in €	In % (afgerond)	Duurzaam	Risico	Rendement
		Totaal		100			

Categorieën

- Spaarrekening
- Termijnrekening
- Pensioenfonds
- Aandeel
- Obligatie
- Lening aan derden
- Beleggingsfonds
- Participatie
- Fonds voor schenkingen
- Verzekeringsproduct
- Vermogensbeheer

Duurzaamheid
(op een schaal van 0 tot 5)

Risico en Rendement

- zeer hoog
- hoog
- gemiddeld
- laag
- zeer laag
- geen

10.5 Werkblad 5 (drie voorbeelden)

We geven hier enkele voorbeelden: fictieve gevallen die de werkwijze en de onderlinge verschillen illustreren. Omdat de grootte van het totale vermogen (vastgoed altijd niet meegerekend) natuurlijk de mogelijkheden bepaalt, kiezen we de voorbeelden uit verschillende segmenten. Zo zijn beleggingen wegens hun hoger risicoprofiel, niet aangewezen voor kleine vermogens. Toch is een duurzame basis-houding altijd mogelijk.

Voorbeeld 1 (vermogen van 50 000 € of minder)

Categorie	**Identificatie**	**Fin. instelling**	**Bedrag in €**	**in %**	**Duurzaam** (1)	**Risico** (1)	**Rendement** (1)
Spaarrekening		(3)	40.000	80	5	Laag (2)	Laag
Pensioenfonds / beleggingsfonds	(4)		10.000	20	5	Laag	Laag tot Hoog
		Totaal	50.000	100			

(1) Schalen voor Duurzaamheid, Risico en Rendement: zie p. 31

(2) Garantie tot 100 000 € per persoon per Belgische bank (enkel voor gereglementeerde spaarrekeningen, zichtrekeningen, termijnrekeningen en kasbons samen).

(3) Bij een bank die hoog scoort inzake duurzaamheid

(4) Afhankelijk van je leeftijd. Indien reeds gepensioneerd kun je hier “pensioenfonds” vervangen door “beleggingsfonds”.

Voorbeeld 2 (vermogen rond 150 000 €)

Categorie	**Identificatie**	**Fin. instelling**	**Bedrag €**	**in %**	**Duurzaam** (1)	**Risico** (1)	**Rendement** (1)
Spaarrekening		(3)	20.000	13	5	Laag	Gering of geen
Pensioenfonds / Beleggingsfonds	(2)		30.000	20	5	Gemiddeld	Gemiddeld
Beleggingsfonds	A in aandelen (4) (*)		50.000	34	5	Hoog	Gemiddeld
	B in obligaties (4) (*)		20.000	13	5	Gemiddeld	Laag
Lening aan derden	(5)		10.000	7	4	Hoog	Bescheiden
Fonds voor schenkingen	(6)		5.000	3	4	N.v.t.	N.v.t.
Verzekerings-product	(7)		15.000	10	5	Gemiddeld	Gemiddeld
		Totaal	150.000	100			

(*) Voorbehoud voor extreme schommelingen in aandelen- en obligatiemarkten
(1) Schalen voor Duurzaamheid, Risico en Rendement: zie p. 31
(2) Afhankelijk van je leeftijd.
(3) Bij een bank die hoog scoort inzake duurzaamheid
(4) Fondsen met een duurzaamheidslabel en bij voorkeur artikel 9 gekwalificeerd
(5) Crowd lending of privé. Bijvoorbeeld win-win-lening. Bieden mogelijk een fiscaal voordeel
(6) Voor ondersteuning van duurzame projecten
(7) Tak 21/23 duurzame verzekeringsproducten. Hebben mogelijk een fiscaal voordeel. Tak 21 biedt kapitaalbescherming

Voorbeeld 3 (vermogen rond 300 000 € of meer)

Categorie	Identi-ficatie	Fin. instelling	Bedrag in €	in %	Duur-zaam (1)	Risico (1)	Rendement (1)
Spaarrekening	(2)		70.000	23	5	Laag	Laag
Pensioenfonds / beleggingsfonds	(3)		30.000	10	5	Gemiddeld	Gemiddeld
Aandelen	(4)		90.000	34	5	Hoog	Hoog
Obligaties	(4)		20.000	7	5	Gemiddeld	Gemiddeld
Verzekerings-product	(5)		20.000	7	5	Gemiddeld	Hoog
Participaties	(6)		30.000	10	5	Zeer hoog	Hoog
Fonds voor schenkingen	(7)		20.000	7	4	N.v.t.	N.v.t.
Lening aan derden	(8)		20.000	7			
		Totaal	300.000	100			

(1) Schalen voor Duurzaamheid, Risico en Rendement: zie p. 31
(2) Actuele hoge liquiditeitspositie gezien de huidige crisissen. Bij voorkeur bij een bank die hoog scoort inzake duurzaamheid.
(3) Afhankelijk van je leeftijd.
(4) Aandelen en obligaties van bedrijven en overheden met markant duurzaamheidslabel of specifieke duurzaamheidskwalificatie. Komt vanaf 250.000 € / 500.000 € (totale portefeuille) in aanmerking voor duurzaam discretionair vermogensbeheer, via private banking. Check de duurzaamheidsscore van de vermogensbeheerder. Rendement onder voorbehoud voor extreme schommelingen in aandelen- en obligatiemarkten.
(5) Tak 21/23 duurzame verzekeringsproducten
(6) Niet-beursgenoteerde participaties (duurzaam *seed & venture capital*). Sterke persoonlijke verbinding met duurzame ondernemers.
(7) Voor ondersteuning van duurzame, sociale en culturele projecten. *Crowd funding* of privé. Bijvoorbeeld win-winlening. Heeft mogelijk een fiscaal voordeel
(8) Hulp aan particulieren

onze centen

hun toekomst

GROOTOUDERS VOOR HET KLIMAAT

© Grootouders voor het Klimaat, december 2022
grootoudersvoorhetklimaat.be